

บทที่ 7

ระบบทุนนิยมในบางประเทศในยุโรปตะวันตก

ยุโรปตะวันตกก็เช่นเดียวกับกับอเมริกาคือ ต้องเผชิญหน้ากับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษที่ 30 และภัยจากสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งส่งผลกระทบต่อยุโรปเพราะเป็นเวทีสงคราม หลังสงครามประเทศต่าง ๆ จึงพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเราเรียกว่า “ยุคฟื้นฟูและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของยุโรป”

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยุโรปตะวันตกได้สูญเสียฐานะของผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในระดับโลกไปให้กับอเมริกาแคนาดาทางหนึ่ง และรัฐเซียอีกทางหนึ่งซึ่งก่อนสงคราม ยุโรปตะวันตกควบคุมการค้าส่งออกของโลกประมาณ 50% พอหลังสงครามลดลงเหลือประมาณ 35% ในช่วงปี 1948-1950 และถ้ามองจำนวนประชากร ขณะที่ยุโรปตะวันตกมีประชากรเป็น 2 เท่าของประชากรในอเมริกาในช่วงปี 1950 (ไม่รวมรัสเซีย) สามารถผลิตเหล็กกล้า และถ่านหินมีปริมาณผลผลิตเท่ากับอเมริกา และผลิตไฟฟ้า ปรดก่ามะถันที่ใช้ในอุตสาหกรรม และธัญพืชได้น้อยกว่าอเมริกา ยิ่งกว่านั้น ประสิทธิภาพในการผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของประชากรต่อ 1 คน น้อยกว่าค่าเฉลี่ยของประสิทธิภาพของคนอเมริกันกว่าครึ่ง ผลที่ตามมาทำให้รายได้ของคนอเมริกันสูงกว่ารายได้ของคนในยุโรปตะวันตกมากซึ่งจะเห็นได้จากตารางเปรียบเทียบรายได้ต่อคนในปี 1953, 1963 และ 1970 ระหว่างอเมริกันและคนยุโรป เป็นดอลล่าห์ ดังต่อไปนี้

ปี ประเทศ	1953	1963	1970
อเมริกา	2080	2790	4760
อังกฤษ	913	1361	2270
ฝรั่งเศส	866	1406	3100
เยอรมัน	619	1416	2930
อิตาลี	353	776	-
เบลเยียม	853	1318	-

ยุคฟื้นฟูและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของยุโรปภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองทำให้รัฐบาลต่าง ๆ มีภาระหน้าที่ที่จะต้องแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของตน จากประสบการณ์ในช่วงสงครามที่รัฐบาลต้องใช้มาตรการวางแผนการใช้ทรัพยากรในยามสงครามทำให้หลายประเทศเริ่มให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมากขึ้น และเป็นแนวทางหนึ่งในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติ และอีกแนวทางหนึ่งหลายประเทศได้เข้ามาควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางสาขาที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยการโอนกิจการบางกิจการมาเป็นของรัฐ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี นอร์เว สวีเดน เป็นต้น ซึ่งวิธีการโอนก็จะแตกต่างกันไป ในอังกฤษ รัฐบาลออกพระราชบัญญัติโอนกิจการสาธารณูปโภคและกิจการที่มีลักษณะผูกขาดมาเป็นของรัฐ ในฝรั่งเศสก็โอนกิจการที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมถ่านหิน ไฟฟ้า แก๊ซ ธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญ ๆ บริษัทประกันภัย บริษัทการบินมาเป็นของรัฐ ในอิตาลีการโอนมาเป็นของรัฐดำเนินการโดยผ่าน “สถาบันเพื่อการบูรณะอุตสาหกรรม” (Institute for the Reconstruction of Industry หรือ I R I) เช่น อุตสาหกรรมน้ำมันไฟฟ้า บริษัทอัลฟาโรเมโอ ในนอร์เว และสวีเดน โอนมาเป็นของรัฐโดยรัฐบาลสังคมนิยมที่ได้รับการเลือกตั้งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

แนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจทั้งสองแนวทางคือ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและการโอนกิจการบางกิจการมาเป็นของรัฐเป็นแนวทางที่หลายประเทศในยุโรปตะวันตก ใช้กันอย่างแพร่หลายซึ่งเราจะเห็นได้จากระบบทุนนิยมในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสดังต่อไปนี้

1. ระบบทุนนิยมในประเทศอังกฤษ

ระบบทุนนิยมในอังกฤษโดยสภาพโครงสร้างเป็นระบบที่มีโครงสร้างพื้นฐานคล้ายกับระบบทุนนิยมอเมริกาที่เราถือว่าเป็นแม่บทของระบบทุนนิยมแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ระบบเศรษฐกิจของอังกฤษต้องปรับตัวเองเพื่อแก้ปัญหาและขจัดอุปสรรคบางประการจึงทำให้ระบบทุนนิยมของอังกฤษมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากระบบอเมริกาสองประการคือ การโอนกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ (Nationalisation) และการวางแผนเป็นส่วนรวม (Macro-Planning)

1.1 การโอนกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ (Nationalisation) ในอังกฤษหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พรรคกรรมกรได้รับการเลือกตั้งให้เข้ามาบริหารประเทศ (1945-1951) ต่อจากเชอร์ชิล ในช่วงนี้เองที่พรรคกรรมกรโอนกิจการต่าง ๆ ที่มีความสำคัญมาเป็นของรัฐ เช่น ธนาคารกลาง ถ่านหิน ไฟฟ้า แก๊ซ การคมนาคมขนส่ง เหล็กกล้า อุตสาหกรรม

เหล่านี้มีความสำคัญมากเพราะมีบทบาทในการจ้างงานกว่า 1 ล้านคน เป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจอังกฤษ ถ้ามองในเชิงผลิตภัณฑ์ประชาชาติก็มีบทบาทผลิต ผลิตภัณฑ์ประชาชาติคือ 1 ใน 10 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเมื่อพรรคกรรมกรยึดกิจการต่าง ๆ มาเป็นของรัฐแล้วแม้ต่อมาพรรคอนุรักษนิยมจะได้รับการเลือกตั้งก็ไม่ได้โอนกลับให้ออกชนยังยึดเป็นของรัฐตลอด

วัตถุประสงค์ในการโอนกิจการเอกชนมาเป็นของรัฐนั้น เราจะเห็นว่ารัฐบาลอังกฤษเลือกโอนเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และเป็นอุตสาหกรรมที่โดยลักษณะพื้นฐานจำเป็นต้องดำรงชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ ถ้าปล่อยให้เอกชนดำเนินการต่อไปจะเป็นการเสี่ยงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและความมั่นคงซึ่งเราพอจะจำแนกได้ว่า อุตสาหกรรมที่รัฐได้โอนมาเป็นของรัฐ (Nationalised Industries) นั้น คืออุตสาหกรรมประเภทสาธารณูปโภค และอุตสาหกรรมที่มีลักษณะผูกขาด ซึ่งในบางประเภทรัฐมองเห็นว่าอุตสาหกรรมนั้นมีความสัมพันธ์ในเชิงแรงงานไม่ดี มีการนัดหยุดงานตลอด เอกชนไม่สามารถแก้ปัญหาและควบคุมได้ เช่น ถ่านหินบางประเภทนอกจากจะเป็นอุตสาหกรรมที่มีลักษณะผูกขาดแล้วเมื่อเอกชนทำอย่างขาดประสิทธิภาพไม่มีการปรับปรุง เช่น อุตสาหกรรมเหล็กกล้า บางประเภทก็เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการเงินทุนสูงมาก เช่น การถลุงเหล็ก การขนส่ง

การโอนกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐในอังกฤษจะมีผลดีมากกว่าอยู่ในมือของเอกชนหรือไม่ เป็นปัญหาที่ถกกันมากซึ่งหลายคนให้ความเห็นว่ากิจการที่ถูกโอนมานั้นไม่ว่าจะอยู่ในมือของรัฐบาลหรือเอกชนก็มีผลเหมือนกันรัฐบาลไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้มากนัก เพราะเหตุผลดังต่อไปนี้

ก. อุตสาหกรรมที่โอนมาเป็นของรัฐนั้น เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยภาวะอุปสงค์ของตลาด หรือขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งภาวะนี้ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถกำหนดและควบคุมได้ หมายความว่าอุตสาหกรรมนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริโภคว่าจะซื้อสินค้านั้น ๆ หรือไม่ เช่น ความต้องการถ่านหินได้ลดลงมาก่อนวิกฤตการณ์น้ำมัน เพราะคนหันมาใช้น้ำมันและแก๊สแทน ถ่านหินที่เคยเป็นสินค้าจำเป็นสำหรับทุกครัวเรือนที่ใช้ใส่เตาผิงสร้างความอบอุ่นในบ้านก็เลิกใช้เพราะสกปรกและทำให้อากาศไม่บริสุทธิ์ ตรงข้ามอุตสาหกรรมเหล็กกล้า ความต้องการของตลาดมีแนวโน้มสูงขึ้น อุตสาหกรรมก็ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการที่รัฐเป็นเจ้าของหรือเอกชนเป็นเจ้าของก็ไม่มีแตกต่างกันมากนัก

ข. ความสัมพันธ์ด้านแรงงาน ปรากฏว่าไม่ว่าอุตสาหกรรมนั้นจะเป็นของรัฐหรือเอกชนปัญหาความสัมพันธ์ด้านแรงงานก็เกิดขึ้นเช่นเดียวกันแม้ในกิจการบางอย่างที่เป็นของ

เอกชนเช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ ต่อเรือ ก็มีการนัดหยุดงานกันบ่อย แม้ต่อมารัฐโอนมาเป็นของรัฐบาลก็ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งไม่ว่าเอกชนหรือรัฐบาลก็ไม่อาจแก้ปัญหาความสัมพันธ์แรงงานได้เหมือนกัน

ด. ความสามารถในการบริหารอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะ เป็นอุตสาหกรรมของรัฐหรือเอกชนฝีมือในการบริหารก็ไม่แตกต่างกันมากนัก

ปัญหาการโอนอุตสาหกรรมเป็นของรัฐในอังกฤษนั้นพอจะจำแนกได้สองประการคือปัญหาด้านการเมือง และปัญหาในการบริหารอุตสาหกรรมนั้น ๆ

ก. ปัญหาด้านการเมือง

1. ปัญหาเจตนาธรรมณ์ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ในสังคมประชาธิปไตย อุตสาหกรรมที่รัฐยึดมาขึ้นจะต้องตอบสนองความต้องการหรือเจตนาธรรมณ์ของประชาชน หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ปัญหาว่าจะทำอย่างไรอุตสาหกรรมเหล่านี้จะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ เพราะประชาชนที่ลงคะแนนเสียงช่วงหนึ่งอาจจะต้องการให้โอนกิจการมาเป็นของรัฐบางช่วงอาจเปลี่ยนใจให้โอนกลับไปให้เอกชน (Denationalisation) เช่นอุตสาหกรรมเหล็กกล้า เป็นต้น โอนกลับไปกลับมาซึ่งการเปลี่ยนเจ้าของอยู่บ่อย ๆ จะก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารอุตสาหกรรมนั้นได้

2. ปัญหาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาเป็นของรัฐ การวัดว่าอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาเป็นของรัฐนั้นเป็นเรื่องใหญ่ผิดกับการประกอบการของเอกชนเพราะในอุตสาหกรรมที่เป็นของเอกชนปัญหาการวัดประสิทธิภาพนั้นง่าย ในภาวะที่เอกชนต้องแข่งขันกันตามทฤษฎีของระบบทุนนิยมมาตรฐานการตัดสินว่าอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการนั้น ๆ มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจเราวัดได้จากผลกำไรของอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการนั้น ๆ คือดูว่ามีกำไรไหม และสามารถเลี้ยงตัวเองได้หรือไม่ ซึ่งผลกำไรสามารถเป็นเครื่องชี้ได้ว่ามีประสิทธิภาพเพียงไร ตรงข้ามอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาดำเนินการเองมักจะเป็นอุตสาหกรรมผูกขาด ไม่มีการแข่งขันจะใช้ผลกำไรเป็นมาตรฐานวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจคงจะไม่ได้ เพราะในอุตสาหกรรมที่ผูกขาดจะหากำไรเท่าไรก็ได้เพราะตั้งราคาได้ตามใจชอบ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการอื่นในการวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาเป็นของรัฐ

ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจดังกล่าว คนอังกฤษเองก็ไม่เคยแก้ปัญหาได้ชัดเจน เพราะเหตุผลที่ว่าเขาไม่สามารถตั้งหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการตัดสินได้เพราะมี

อุปสรรคอยู่สองประการที่ทำให้คนอังกฤษไม่สามารถตัดสินใจว่าประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมที่โอนมาเป็นของรัฐหมายถึงอย่างไร

2.1 ต้นทุนที่แท้จริงของอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาดำเนินการนั้นไม่ทราบเท่าไร โดยเฉพาะต้นทุนที่เสียไปและที่ได้มาจากการขายสินค้าหรือบริการตัวอย่าง เช่น การบริการท่าเรือ ควรจะเก็บค่าบริการจากผู้ใช้บริการให้สูงเพื่อผลกำไรหรือไม่ หรือจะมองว่าท่าเรือที่ใหญ่มีการบริการที่ดี แล้วเก็บค่าใช้บริการพอสมควรจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่า หมายความว่า เมื่อมีผู้ใช้บริการมากการค้าระหว่างประเทศก็จะดีและมีเงินตราต่างประเทศเข้ามามากขึ้น ในปัญหาเรื่องต้นทุนอุตสาหกรรมที่โอนมาเป็นของรัฐนั้น ต่างกับอุตสาหกรรมของเอกชน เพราะต้นทุนของเอกชนนั้นเป็นสิ่งที่เอกชนต้องหาคืนมาโดยการขายสินค้า แต่ต้นทุนหลายอย่างในอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมานั้นเป็นต้นทุนที่นำไปสู่สวัสดิการโดยส่วนรวมไม่ใช่ปัญหาในเชิงบัญชีเหมือนกับอุตสาหกรรมของเอกชน แต่ก็ต้องตัดสินใจหรือกำหนดให้แน่นอนเช่นกันว่า อุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาดำเนินการนั้นจะดำรงอยู่เพื่อสวัสดิการของสังคมเป็นส่วนรวมเพื่อส่งเสริมค่านิยมบางอย่างหรืออยู่เพื่อแสวงหาผลกำไรเอาเงินเข้าคลัง

2.2 อุปสรรคประการที่สองเป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อ 2.1 ข้างบน คือในการดำเนินงานรัฐไม่เคยแน่ใจเลยว่า อุตสาหกรรมนั้น ๆ จะอยู่เพื่อสวัสดิการของสังคมเป็นส่วนรวม หรืออยู่เพื่อผลกำไร ผลคือเมื่ออุตสาหกรรมเกิดขาดทุนขึ้นมารัฐก็จะหาเงินมาอุดหนุนทันที เรียกว่าจัดให้โดยอัตโนมัติ ซึ่งทำให้ไม่มีการคิดไว้ล่วงหน้าหรือวางแผนไว้ล่วงหน้าว่า ถ้าอุตสาหกรรมประสบการขาดทุนรัฐควรจะช่วยมากน้อยเพียงไร และจะช่วยไม่เกินเท่าไร ซึ่งในทางปฏิบัติไม่เคยปรากฏว่ามีแผนการดังกล่าว เวลาขาดทุนรัฐก็จะช่วยทันทีโดยอัตโนมัติเหมือน ๆ กับรัฐวิสาหกิจของไทยเช่นกัน

3. ปัญหาที่ว่า ทำอย่างไรนโยบายของอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาดำเนินการจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ในทางปฏิบัติในอังกฤษ รัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบ รัฐมนตรีโดยอาศัยพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะเป็นผู้ออกคำสั่งให้รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ดำเนินนโยบายตามที่รัฐมนตรีเห็นว่าสอดคล้องกับเจตนารมณ์ หรือความต้องการของประชาชน แล้วรัฐมนตรีรับผิดชอบต่อรัฐสภาในเรื่องการดำเนินงานของอุตสาหกรรมว่าจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความต้องการของประชาชนหรือไม่ ถ้ามองในทางทฤษฎีเชิงกฎหมายมีลักษณะดังกล่าวแต่ในทางปฏิบัติ รัฐสภาไม่สามารถควบคุมให้อุตสาหกรรมดังกล่าวมีนโยบายสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความต้องการของประชาชนได้เพราะรัฐสภาอังกฤษเองก็ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมนั้น ๆ ไม่เพียงพอ มาตราการเดียวที่รัฐสภาจะใช้ควบคุมอุตสาหกรรม

นั้น ๆ คือ ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาซึ่งโดยทั่ว ๆ ไป กว่าคณะกรรมการจะพิจารณาเสร็จก็ต้องใช้เวลานานกว่าผลจะออกมาใกล้เข้าเกินไป

ข. ปัญหาด้านการบริหาร

ปัญหาเป้าหมายของการบริหารงาน การบริหารงานอุตสาหกรรมที่รัฐโอนมาเป็นของรัฐมีปัญหาเป้าหมายพื้นฐานที่ไม่สามารถชี้ชัดลงไปว่า อุตสาหกรรมจะดำเนินไปเพื่อแสวงหากำไรเหมือนกับอุตสาหกรรมของเอกชนหรือจะดำเนินไปเพื่อตอบสนองสวัสดิการทางเศรษฐกิจและสังคมของส่วนรวม

2. ปัญหาบุคลากรที่จะทำหน้าที่บริหารอุตสาหกรรมควรจะเป็นบุคคลที่มีความคุ้นกับธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้น ๆ เช่นในการบริหารอุตสาหกรรมเหล็กกล้าก็ควรจะเป็นคนที่เคยทำงานเกี่ยวกับเหล็กกล้ามาก่อน มีความสามารถมองปัญหาการบริหารงานอุตสาหกรรมเหล็กกล้าแท้ ๆ หรือควรจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถพื้นฐานกว้าง ๆ ก็พอ คือ ไม่มีประสบการณ์ด้านเหล็กกล้าโดยตรง แต่เป็นผู้มองเห็นบทบาทของอุตสาหกรรมของรัฐว่าจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างไร หรือกล่าวได้ว่า บุคลากรที่จะใช้นั้นจะใช้คนภายนอกหรือภายในอุตสาหกรรมนั้น ๆ นั้นเอง

คำตอบในเรื่องนี้ก็ไม่แน่นอน เพราะเมื่อพรรคกรรมกรยึดอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐ คนอังกฤษก็หวังว่าอุตสาหกรรมที่มีปัญหายุ่งยากมานานเช่นถ่านหินและขนส่งคงจะมีผู้บริหารแนวใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาคความยุ่งยากได้ แต่ความเป็นจริง รัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้กำหนดบุคคลมาบริหารงาน เมื่อกำหนดมาแล้วผู้บริหารก็ไม่ได้มีผลงานดีเด่นนักทำให้คนมองว่า การโอนอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐของรัฐบาลอังกฤษ ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือความแตกต่างทางเศรษฐกิจของชีวิตคนอังกฤษมากมายนัก

นอกจากนั้นการโอนอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐในอังกฤษก่อให้เกิดข้อวิจารณ์ตามมา โดยเฉพาะจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว ถึงกับมีความเห็นว่าสาเหตุที่อังกฤษเจริญขึ้นก็เพราะเอกชนหมดกำลังใจ รัฐยึดไปดำเนินการเองเสียหมด ซึ่งถ้าเรามองประวัติศาสตร์ของอังกฤษเราจะเห็นว่าในปี 1870 อังกฤษเป็นประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลก แต่ในปัจจุบันถ้ามองในแง่ของรายได้ประชาชาติต่อ 1 คน อังกฤษก็เป็นประเทศที่อยู่ในอันดับที่ต่ำมากที่สุด มีประเทศอื่น ๆ แซงขึ้นหน้าไปมาก ซึ่งหมายความว่า ประเทศอังกฤษเจริญขึ้นมากที่สุด แต่อีกฝ่ายหนึ่งก็เห็นว่าที่จริงแล้วสิ่งที่ทำให้อังกฤษเจริญเร็วขึ้นอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคในอุตสาหกรรมนั้นมากกว่าจะอยู่ที่ปัญหาเรื่องใครเป็นเจ้าของอุตสาหกรรมคือรัฐหรือเอกชน จากบทเรียนในการยึดอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐของรัฐบาลอังกฤษ ทำให้

หลาย ๆ ประเทศถ้าจะดำเนินนโยบายดังกล่าวย่อมต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนยิ่งขึ้น เพราะในการดำเนินการโอนก็มีปัญหามากมายและผลที่เกิดจากการโอนก็ไม่น่าพอใจนัก

1.2 การวางแผนเป็นส่วนรวม (Macro-Planning) หลังสงครามโลกครั้งที่สอง อังกฤษก็เช่นเดียวกับหลายประเทศในยุโรปตะวันตกที่ต้องประสบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากภัยสงคราม เช่นปัญหาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างล่าช้า ประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) ก็เพิ่มช้ามาก (ประสิทธิภาพการผลิตวัดได้จากผลผลิตของแรงงานที่ผลิตออกมาได้ต่อ 1 คน วิธีที่เที่ยงตรงที่สุดคือวัดผลผลิตของแรงงาน 1 คน ต่องาน 1 ชั่วโมง หรือที่เรียกว่า Output Per Man-Hour) ปัญหาเรื่องดุลการชำระเงินก็มีแนวโน้มขาดดุลอยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกันภาวะเศรษฐกิจของอังกฤษก็มีแนวโน้มไปสู่เงินเฟ้อซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกมากเพราะอัตราค่าแรงเพิ่มช้ากว่าค่าแรงในหลาย ๆ ประเทศในยุโรป แต่ก็มีแนวโน้มการเกิดเงินเฟ้อ ที่เป็นเช่นนี้เพราะต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะประสิทธิภาพทางการผลิตเพิ่มช้า ซึ่งตามปกติแล้วอัตราค่าแรงงานเพียง อย่างเดียวไม่ได้มีบทบาทมากนัก แต่ในอังกฤษขณะที่อัตราค่าแรงงานเพิ่มช้าแต่ประสิทธิภาพทางการผลิตก็เพิ่มช้าจึงทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา และมีแนวโน้มที่จะเกิดเงินเฟ้อได้

จากภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากภัยสงครามโลกครั้งที่สองและการเกิดขึ้นของปัญหาดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจของอังกฤษอยู่ในสภาวะที่เรียกว่า Stagnation คือหยุดนิ่งหรือไม่เจริญเติบโตเหมือนกับที่ Hansen ได้พูดถึงระบบทุนนิยมอเมริกา คือเจริญเติบโตช้ามากประสิทธิภาพทางการผลิตก็เพิ่มช้ามาก ดุลการชำระเงินมีแนวโน้มย่ำแย่และขาดดุล และมีแนวโน้มเกิดเงินเฟ้อได้ตลอดเวลา

ในภาวะดังกล่าวการแก้ปัญหารัฐบาลอังกฤษโดยพรรคกรรมกรในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ใช้วิธีการโอนกิจการเอกชนบางกิจการมาเป็นของรัฐโดยลอกแบบลักษณะการวางแผนจากส่วนกลาง (Central Planning) ของรัสเซีย ในขณะเดียวกันก็มีการเตรียมการวางแผนทางเศรษฐกิจของทั้งประเทศที่เรียกว่าการวางแผนเป็นส่วนรวม (Macro-Planning)

ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาจนถึง ปี ค.ศ.1960 การวางแผนทางเศรษฐกิจของรัฐบาลอังกฤษเป็นการวางแผนที่มีลักษณะเป็นการควบคุมเศรษฐกิจโดยภาครัฐบาลมากกว่า (ในระยะหลังสงครามใหม่ ๆ เมื่อกล่าวถึงการวางแผนเศรษฐกิจในอังกฤษคนก็มักจะเข้าใจว่าเป็นการควบคุมโดยตรงของรัฐบาล) หมายความว่ารัฐบาลอังกฤษต้องดำเนินการปันส่วนสินค้าทั้งที่ใช้ในการบริโภคและการลงทุน จุดประสงค์ก็เพื่อไม่ให้มีการใช้ทรัพยากรเกินกว่าที่มีอยู่ นอกจากจุดประสงค์ดังกล่าวแล้วรัฐบาลทำการปันส่วนก็เพราะไม่ต้องการให้ความต้องการในการบริโภคของประชาชนไปแย่งทรัพยากรที่ใช้ในการลงทุน หรืออาจกล่าว

ได้ว่ารัฐบาลอังกฤษได้เข้ามาจัดสรรการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับการลงทุน เพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาวนี้เป็นการวางแผนที่เคร่งครัดมากเกือบเหมือนกับอยู่ในภาวะสงคราม ดังนั้นในสายตาของคนอังกฤษการวางแผนเศรษฐกิจก็คือ การควบคุมโดยตรงของรัฐการรัดเข็มขัด การมีตลาดมืด การที่จะต้องไปติดต่อขออนุญาตจากทางการเพื่อให้ได้มีสินค้าบางประเภทมาบริโภค

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะปกตินั้น เริ่มขึ้นจริง ๆ ในปี ค.ศ.1961 ซึ่งก่อนหน้านั้นรัฐบาลก็พยายามที่จะดำเนินการเตรียมการวางแผนเศรษฐกิจในลักษณะปกติ โดยการตั้งสภาพัฒนา (Council of Development) ขึ้นในปี 1947 เพื่อให้บริการแก่สถานประกอบการต่าง ๆ ในรูปของการค้นคว้าวิจัยและส่งเสริมการส่งออกและเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมแต่บทบาทของสภานี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการเตรียมการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะปกติเพราะมีอุปสรรคใหญ่ ๆ สองประการคือ ไม่สามารถประสานงานระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้ซึ่งผิดกับการวางแผนของฝรั่งเศสที่รัฐบาลและเอกชนร่วมมือกันอย่างดียิ่งส่วนอุปสรรคอีกประการหนึ่งคือภายในภาคเอกชนเองโดยเฉพาะอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์สูง

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะปกติของอังกฤษเริ่มปรากฏชัดเจนในเมื่อรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมขึ้นมารับบริหารประเทศและได้จัดตั้ง สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (National Economic Development Council) ขึ้นในปี ค.ศ.1960 พร้อมกับตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ คือ (National Economic Development Office) ขึ้น ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จะทำหน้าที่เตรียมการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจของอังกฤษแผนแรกก็ประกาศใช้ระหว่างปี ค.ศ.1961-1965 โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ๆ คือในระยะสั้นต้องการแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน แก้ปัญหาเงินเฟ้อ เพื่อให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ ขณะเดียวกันในระยะยาวก็ต้องการให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราพอสมควร คือมีอัตราการเจริญเติบโตในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี

ระบบทุนนิยมในอังกฤษภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้นเราจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างไปจากระบบทุนนิยมในทางทฤษฎีมาก โดยเฉพาะบทบาทของรัฐบาลในการแทรกแซงเศรษฐกิจที่แสดงออกในรูปของการโอนกิจการเอกชนมาเป็นของรัฐและการควบคุมต่าง ๆ เช่น การควบคุมการแลกเปลี่ยน (Contrôle des Changes) การควบคุมราคา (Contrôle des Prix) การควบคุมรายได้ (Contrôle des Revenus) โดยใช้นโยบายการตรึงรายได้ (Income Policy) ที่สำคัญคือพระราชบัญญัติราคาและรายได้ (Price and Income Act) ซึ่งประกาศใช้ในปี 1966 เป็นพระราชบัญญัติที่จัดตั้ง คณะกรรมการราคาและรายได้แห่งชาติ (National

Board for Prices and Income) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าจ้าง ราคา ฯ แต่ต่อมาถูกยุบไปในปี 1970 นอกจากนั้นตั้งแต่ปี 1961 เป็นต้นมาในอังกฤษก็มีการวางแผนเป็นส่วนรวมหรือมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งทำให้ระบบทุนนิยมในอังกฤษไม่อาจจะกลับสู่ระบบทุนนิยมในทางทฤษฎีได้อีกเลย

ข้อสังเกต บทบาทของรัฐบาลในการแทรกแซงภาคเอกชนจะดำรงอยู่ตลอดเวลาหลังสงครามโลกแต่ดีกรีของการแทรกแซงจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของประชาชนด้วย คือเมื่อพรรคกรรมกรขึ้นมาบริหารประเทศบทบาทของภาครัฐบาลก็สูงแต่เมื่อพรรคอนุรักษนิยมขึ้นมาบริหารประเทศก็อาจจะยกเลิกการแทรกแซงบางอย่างในปัจจุบัน Mrs Thatcher ขึ้นมาบริหารประเทศได้ยกเลิกการควบคุมหลายอย่าง เช่น ยกเลิกการควบคุมการแลกเปลี่ยนในปี ค.ศ.1979 ยกเลิกการควบคุมราคา ยกเลิกนโยบายตรึงรายได้ และโอนกิจการบางอย่างกลับไปเป็นของเอกชน (Denationalisation) ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าเนื่องจากอังกฤษเป็นประเทศที่เราถือได้ว่าเป็นแม่บทของระบบประชาธิปไตยดังนั้นเจตนารมณ์หรือความต้องการของประชาชน จึงมีบทบาทพอสมควรในการกำหนดทิศทางทางเศรษฐกิจของประเทศโดยผ่านพรรคการเมือง

2. ระบบทุนนิยมในประเทศฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสก็เช่นเดียวกันกับหลาย ๆ ประเทศในยุโรปตะวันตกที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาทางเศรษฐกิจอันเป็นผลกระทบบจากภัยของสงครามโลกครั้งที่สองเช่นปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำฯ ดังนั้นรัฐบาลฝรั่งเศสภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองจึงมีภาระหน้าที่ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติซึ่งทางออกของฝรั่งเศสเองก็คล้าย ๆ กับหลาย ๆ ประเทศในยุโรปตะวันตกคือ การขยายบทบาทในการควบคุมเศรษฐกิจของรัฐบาล การโอน อุตสาหกรรมเอกชนมาเป็นของรัฐ และการจัดให้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

2.1 บทบาทของรัฐในการควบคุมเศรษฐกิจ ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองรัฐบาลฝรั่งเศสได้เข้าไปแทรกแซงการทำงานของกลไกตลาด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับภาคเกษตรกรรม ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษที่ 30 โดยจัดตั้งสำนักงานข้าวสาลี (Office du blé) ขึ้นในปี ค.ศ.1936 ทำการผูกขาดการซื้อธัญพืชภายในประเทศและการส่งออกธัญพืชหลังจากผ่านพ้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ สำนักงานข้าวสาลีถูกยุบเพื่อเปิดโอกาสให้มีการค้าธัญพืชโดยเสรี ต่อมาเมื่อฝรั่งเศสต้องเผชิญกับภัยของสงครามโลกรัฐบาลฝรั่งเศสก็จำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงตลาดการเกษตรอีกโดยจัดตั้ง L' Office National Interprofession de Céréales หรือ L' O.N.I.C. เป็นองค์กรของรัฐดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนเกษตรกร

พ่อค้า ผู้แทนจากอุตสาหกรรมการเกษตร และผู้บริโภครักษาหน้าที่สองด้านคือ ให้คำแนะนำฝ่ายบริหารกำหนดราคาผลผลิต และทำหน้าที่ซื้อ ขาย เก็บสต็อกผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ตลาดสินค้าเกษตรดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ

บทบาทของรัฐบาลไม่ได้มีเฉพาะการแทรกแซงตลาดการเกษตรเท่านั้น ในภาคอุตสาหกรรมรัฐก็มีบทบาทสูงแต่จะเน้นไปที่การช่วยเหลือและการกระตุ้นอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของเอกชนโดยผ่าน Les Société de Développement Régional หรือ S.D.R. ซึ่งตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1955 เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคต่าง ๆ ที่ยังด้อยพัฒนาหรือล้าหลัง และต่อมาโดยผ่านสถาบันการพัฒนาอุตสาหกรรม (L' Institut de Développement Industriel หรือ I.D.I.) ซึ่งตั้งขึ้นในปี 1969 ด้วยเงินทุนจำนวนมาก และเพิ่มเป็น 1,200 ล้านฟรังก์ ในปี 1980

บทบาทของรัฐในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจหลังสงครามอีกประการหนึ่งคือการโอนอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ของเอกชนมาเป็นของรัฐโดยเฉพาะกิจการที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และชีวิตทางเศรษฐกิจของชาติ เช่น กิจการธนาคาร ในปี 1945 ได้โอนธนาคาร 3 ธนาคารคือ B.N.P., Crédit Lonais หรือ Société Général, ในปี 1946 โอนบริษัทประกันภัย 34 บริษัทเป็นของรัฐ ส่วนกิจการขนส่งรัฐได้เข้าไปดำเนินงานโดยเข้าไปเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่คือ 51% ของหุ้นทั้งหมดของ S.N.C.F. 42.4% ของ Agence Haves, 30% ของ Air France และ 36.3% ของ Compagnie Générale Transatlantique

ในช่วงปี 1980 บทบาทของรัฐบาลฝรั่งเศสมีความสำคัญมากต่อชีวิตทางเศรษฐกิจของฝรั่งเศสดังจะเห็นได้จากตัวเลขดังต่อไปนี้ ภาครัฐบาลใช้จ่าย 25% ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ, จ่ายเงินเดือน 30% สนับสนุนโดยตรงและค่าประกัน 40-50% ของการลงทุนทั้งประเทศ ซึ่งบทบาทดังกล่าวทำให้เราเห็นว่าระบบทุนนิยมฝรั่งเศสไม่อาจจะกลับไปสู่ระบบทุนนิยมทางทฤษฎีได้เลย

2.2 การจัดให้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ปรัชญาพื้นฐานของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของฝรั่งเศสมาจากแนวความคิดของนักปราชญ์คนสำคัญของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18-19 คือ Saint Simon (1760-1823) ซึ่งเขามองเห็นว่า “ถ้าต้องการให้ฝรั่งเศสเจริญรุดหน้าไปได้ ต้องนำวิชาการมาใช้อย่างจริงจัง ซึ่งในทางเศรษฐกิจแล้วต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้ทำการผลิต นักวิชาการ ช่างฝีมือ ศิลปิน และรัฐบาล อย่างจริงจัง”

จากแนวความคิดดังกล่าว หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ภาครัฐบาลและภาคเอกชนต้องปรับทัศนคติเสียใหม่ โดยหันมาให้ความร่วมมือกันมากขึ้น คือฝ่ายข้าราชการต้องให้ความร่วมมือกับนักอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันนักอุตสาหกรรมก็ต้องให้ความร่วมมือกับฝ่าย

ราชการ การร่วมมือกันทั้งสองฝ่ายเป็นความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมของฝรั่งเศสให้สามารถแข่งขันกับโลกภายนอกได้ กล่าวคือทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลต้องคำนึงถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก จึงทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องรวมศูนย์ความพยายามของทุกฝ่ายเพื่อฟื้นฟูภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของฝรั่งเศสใช้วิธีการใหม่ ๆ ไม่เหมือนใครเราเรียกว่า French Indicative Planning เป็นการวางแผนในลักษณะบอกแนวทางหรือชี้ทางเป็นการวางแผนตลาดแบบหนึ่ง (Market Planning) ที่มีลักษณะบอกแนวทางก็เพราะภาคเอกชนเข้ามาร่วมวางแผนกับภาครัฐบาลโดยสมัครใจไม่ใช่การวางแผนจากส่วนกลาง (Central Planning) เหมือนกับประเทศรัสเซียและบริวารที่ใช้คำสั่ง (Command) เป็นหลักแต่ของฝรั่งเศสใช้ความสมัครใจของภาคเอกชนเป็นหลัก ซึ่งมีคนเคยเปรียบเทียบการวางแผนในฝรั่งเศสกับการวางแผนในรัสเซียคล้ายกับการบริหารมหาวิทยาลัยกับการบริหารกองทัพคือในฝรั่งเศสใช้ความสมัครใจเป็นหลักแต่ในรัสเซียเหมือนในกองทัพจะปล่อยให้ทุกคนสมัครใจเองคงลำบาก

การจัดทำแผนของฝรั่งเศสนี้ เริ่มที่ฝ่ายข้าราชการเป็นผู้จัดทำขึ้นมาหลังจากที่ได้มีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจแล้วโดยรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดแนวทางทั่ว ๆ ไปให้แล้ว คณะกรรมการจัดทำแผนประกอบด้วยข้าราชการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนนายจ้าง และผู้แทนแรงงาน ซึ่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี จะเป็นผู้จัดทำซึ่งในแต่ละภาคเศรษฐกิจก็จะมีคณะกรรมการแต่ละชุดตระเตรียม เช่น คณะกรรมการอุตสาหกรรมของแผนฉบับที่ 7 ประกอบด้วยกรรมการ 33 คน แบ่งออกเป็น นายจ้าง 16 คน เจ้าหน้าที่ 8 คน ผู้แทนแรงงาน 5 คน ผู้แทนอุตสาหกรรมของรัฐ 2 คน ผู้แทนจากมหาวิทยาลัย 1 คน ผู้แทนผู้บริโภคน 1 คน

2.2.1 ลักษณะของแผนฝรั่งเศสโดยทั่วไป

ก. เป็นแผนที่ปรับตัวได้ คือแผนต่าง ๆ ของภาคเอกชนจะพยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับแผนของรัฐบาล และวัตถุประสงค์ก็สามารถปรับใหม่ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ได้แม้จะยังไม่สิ้นแผน เช่น การปรับแผน 5 (1966-1970) ให้สอดคล้องกับภาวะยุ่งยากในปี 1968 เป็นปีที่มีการจลาจลของนักศึกษาและกรรมกรในฝรั่งเศส และการปรับแผน 6 (1971-1975) เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์พลังงาน-ปัญหาน้ำมัน

ข. เป็นแผนที่มีเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้นมีโครงการอะไรบ้างที่จะต้องดำเนินการ เช่น กำหนดว่าจะผลิตอะไรใช้ปัจจัยอย่างไร จึงจะผลิตได้ตามเป้าหมายคือมี Input - Output Plan นั้นเอง ส่วนในระยะยาวก็ต้องคำนึงถึงวิวัฒนาการของประชากร การบริโภค แบบวิถีการดำรงชีวิต การเกษตร อุตสาหกรรม ฯลฯ

การวางแผนในแต่ละช่วงจะมีเป้าหมายที่แน่นอน ทั้งระยะสั้นและระยะยาวเป็นต้นว่า ถ้ารัฐบาลเห็นว่าอุตสาหกรรมใดล่าช้า รัฐบาลจะวางแผนมุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งหมดเลย (Structural Change) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น ใช้อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือมีการวางแผนพัฒนาภาคต่าง ๆ เพื่อให้ภาคต่าง ๆ มีการพัฒนาพร้อม ๆ กัน โดยจัดสร้างถนนเข้าไปเพื่อให้อุตสาหกรรมสามารถเข้าไปลงทุนได้

ค. เป็นแผนที่ไม่มีลักษณะบังคับ แผนฝรั่งเศสไม่มีบทบังคับ อย่างเคร่งครัดเหมือนกฎหมาย แต่การปฏิบัติตามแผนนั้นดำเนินไปโดยอาศัยความร่วมมือและความสมัครใจของภาคเอกชนเอง โดยรัฐบาลจะเป็นผู้คอยกระตุ้นให้ภาคเอกชนได้พิจารณาปัญหาแล้วปฏิบัติตาม ซึ่งถ้ามองในแง่จิตวิทยาแล้วแผนของฝรั่งเศสบรรลุผลได้ง่ายคือเป็นแผนที่หลายฝ่ายร่วมกันร่างขึ้นมาไม่ใช่เป็นแผนที่สั่งลงมา ทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนสมัครใจที่จะปฏิบัติตามแผน เพราะแผนนั้นตัวเองเป็นผู้จัดทำขึ้นมา

ง. เป็นแผนที่ครอบคลุมถึงภาคเศรษฐกิจทั้งหมด จึงทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในแผนสอดคล้องกัน (Interanal Consistency) การสอดคล้องภายในของแผนหมายความว่า การผลิตของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ จะต้องมีเป้าหมายที่สอดคล้องต้องกัน เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ และการผลิตหัวจักรรถไฟ ต้องการเหล็ก และเหล็กกล้าในจำนวนที่แน่นอนอุตสาหกรรมเหล็ก และเหล็กกล้าก็ต้องมีเป้าหมายในการผลิต (ปริมาณผลผลิต) ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตอื่น ๆ ด้วย

จ. เป็นแผนที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างการวางแผนตลาด (Market Planning) และการวางแผนส่วนกลาง (Central Planning) คือเป็นแผนที่ยังรักษากฎไกของตลาดไว้แต่การวางแผนก็ทำให้ลักษณะครอบคลุมทุกภาคเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นแผนที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างแนวความคิดของผู้ดำเนินการจัดทำแผนกับแนวความคิดประชาธิปไตย หมายความว่าฝ่ายจัดทำแผนเมื่อทำแผนเสร็จแล้วต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนโดยผ่านรัฐสภาจึงจะประกาศใช้ได้ซึ่งผิดกับในบางประเทศที่ฝ่ายบริหารเป็นผู้ประกาศใช้ได้เลย

2.2.2 เครื่องมือต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในแผนเครื่องมือต่าง ๆ ที่ฝรั่งเศสใช้ เป็นเครื่องมือที่มีปรากฏในระบบทุนนิยมทั่ว ๆ ไปในการควบคุมกลไกของตลาด เช่น เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ การลดภาษีและเงินช่วยเหลือเกษตรกรกรรมและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะภาคการผลิตใดที่มีปัญหาด้านเงินทุน เพราะยังตั้งใหม่ ๆ หรือเป็นภาคการผลิตที่รัฐต้องการส่งเสริมเครื่องมือเหล่านี้ รัฐบาลนำมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้กับภาคการผลิต

ต่าง ๆ เพื่อให้เอกชนมีกำไรในการประกอบการ และเพื่อให้การดำเนินการหรือการลงทุนของภาคเอกชนให้สอดคล้องกับแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า เครื่องมือต่าง ๆ ที่รัฐใช้นี้ก็มุ่งหวังเพื่อให้เอกชนมีกำลังใจในการประกอบการเพราะเมื่อเอกชนมีกำลังใจเพียงพอ เขาก็ยินดีปรับและเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอันเป็นความต้องการของส่วนรวม

การให้ความช่วยเหลือของภาครัฐบาลต่อภาคเอกชนนอกจากอาศัยเครื่องมือที่มีอยู่ทั่วไป ในระบบทุนนิยมแล้วรัฐบาล และเอกชนยังได้ตั้งองค์กรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยให้การวางแผนบรรลุเป้าหมาย เช่น Institut National de la statistique et des Etudes Economiques (I.N.S.E.E.) ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1946 L' Institut National d' Etudes Démographiques (I.N.E.D.) ตั้งขึ้นในปี 1945 ทำหน้าที่ศึกษาปัญหาประชากร, นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับเงินช่วยเหลือในการส่งเสริมภาคการผลิตต่าง ๆ ก็ได้มีการตั้งองค์กรกองทุนต่าง ๆ เช่น Fonds de Développement Economique et Social (F.D.E.S.) ในปี 1955 เพื่อให้เอกชนได้ยืมเงินไปประกอบการ และมีองค์กรต่าง ๆ อีกมากที่ทำหน้าที่ให้สินเชื่อแก่ภาคการผลิตต่าง ๆ เช่น Caisse Central de Cooperation Economique ให้กับการลงทุนในดินแดนโพ้นทะเล, Caisse National de Crédit Agricole ให้กับภาคเกษตรกรรมนอกจากนี้ก็มีสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ให้สินเชื่อแก่อุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ท่องเที่ยว โรงแรม การพลังงาน การส่งออก ทอผ้า ฯลฯ

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ฝรั่งเศสได้มีการวางแผนจนถึงปัจจุบันจำนวน 8 แผน คือ

แผนที่ 1 (1947-1953) เน้นภาคอุตสาหกรรมพื้นฐาน 6 ภาคโดยได้รับความช่วยเหลือจากโครงการมาแชล (Marshall Plan) คือถ่านหิน ไฟฟ้า เหล็กกล้า ซีเมนต์ การขนส่ง และการผลิตเครื่องมือการเกษตร

แผนที่ 2 (1954-1957) วางเป้าหมายไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเพิ่มรายได้ และการส่งเสริมการค้าค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

แผนที่ 3 (1958-1961) วางแผนการแก้ปัญหาการว่างงานของคนหนุ่มสาวที่กำลังจะเข้ามาสู่กำลังแรงงาน และเตรียมการเข้าสู่ตลาดร่วม

แผนที่ 4 (1962-1965) เน้นที่การพัฒนาภาคต่าง ๆ โดยการสนับสนุนและส่งเสริมการกระจายการลงทุนไปสู่ภาคต่าง ๆ ของประเทศ

แผนที่ 5 (1966-1970) วางแผนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของแรงงานโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม แก้ปัญหาการกระจายรายได้ให้สมดุลย์ และส่งเสริมการออม

แผนที่ 6 (1971-1975) เพิ่มผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชาติและแก้ปัญหาเงินเฟ้อ

แผนที่ 7 (1976-1980) ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพิ่มการจ้างงานแก้ปัญหาเงินเฟ้อ และดุลการค้าระหว่างประเทศ

ปัจจุบันฝรั่งเศสอยู่ในช่วงแผนที่ 8 (1981-1985)

2.2.3 ผลของการวางแผนของฝรั่งเศส ดูได้จากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฝรั่งเศสโดยเฉลี่ยสูงขึ้นในอัตราร้อยละ 4.5 ต่อปี (4.5% GROWTHRATE) ซึ่งเป็นอัตราที่สูงพอสมควร ทำให้ภาคเศรษฐกิจฝรั่งเศสเจริญรุดหน้าไปนอกจากนั้นในภาคอุตสาหกรรมของฝรั่งเศส เปลี่ยนโฉมหน้าหมดเลยเพราะมีการใช้เทคโนโลยีสูง ประสิทธิภาพการผลิตสูงมาก และที่สำคัญคือภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สม่ำเสมอภาคเกษตรกรรมแม้จำนวนกำลังแรงงานจะลดลงมาจาก 5.135 ล้านคนในปี 1954 เหลือ 3.06 ล้านคนในปี 1968 และเหลือประมาณ 2 ล้านคน ในปี 1975 แต่ผลผลิตก็ไม่ได้ตกต่ำเพราะประสิทธิภาพทางการผลิตสูงขึ้น ตรงข้ามกำลังแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มจาก 5.429 ล้านคนในปี 1954 เป็น 5.75 ในปี 1962 และ 6.351 ในปี 1968

ในขณะที่เรายอมรับว่าการวางแผนแบบชี้แนวทางของฝรั่งเศสประสบความสำเร็จนั้นก็มีผู้มองอีกด้านหนึ่ง ในแง่ที่ไม่เห็นด้วยซึ่งมีแง่คิดดังนี้คือ

ก. ไม่เชื่อว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงและสม่ำเสมอเป็นเพราะการวางแผนของฝรั่งเศส แต่เกิดขึ้นเองตามลักษณะแนวโน้มปกติ (Natural Trend)

ข. ปัญหาที่ภาคการผลิตบางภาคขยายตัวมากเกินไป ฝ่ายที่วางแผนก็ไม่สามารถเห็นยวรั้งได้ เพราะการวางแผนแบบชี้แนวทางไม่มีภาคบังคับ บางครั้งก็มีการผ่อนปรนกันมากเกินไป ในบางภาคที่ไม่ควรขยายตัวมากเกินไป ก็มีการขยายผลผลิตมากเกินไป เช่นการผลิตรถยนต์ เป็นต้น

ค. แผนของฝรั่งเศสประสบความสำเร็จ เพราะมีการร่วมมือกันระหว่างข้าราชการและผู้ผูกขาด (Monopolist ผู้ผูกขาดรายเดียว และ Oligopolist ผู้ผูกขาดหลายราย) ในอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของฝรั่งเศสมีผู้ผลิตจำนวนน้อย ทำให้มีอำนาจผูกขาดขึ้นในหลายภาคการผลิต ทำให้มีการกำหนดราคาขายเพื่อแสวงหากำไร และนำไปขยายการผลิต การร่วมมือดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาหลายประการคือ ปัญหาเงินเฟ้อตลอดเวลา และที่สำคัญคือปัญหาวิกฤตการณ์

รายได้ (Income Distribution) คือไม่สนใจว่าการวิภาคกรรมรายได้จะเป็นธรรมหรือไม่ อีกด้านหนึ่งฝรั่งเศสไม่สนใจที่จะจัดหาสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ให้กับประชาชน ยิ่งกว่านั้นผู้จัดทำแผนมองข้ามบทบาทของคนหลายกลุ่มที่สำคัญ ๆ ที่ควรจะมีบทบาทในการวางแผน คือธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งรัฐบาลเองมักจะให้ความสนใจต่อธุรกิจขนาดใหญ่มากกว่าและไม่ดูแลธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง จะเห็นได้ว่าในปี 1979 รัฐบาลได้ให้เงินช่วยเหลือกับกลุ่มอุตสาหกรรม 9 กลุ่ม ซึ่งเป็นของเอกชน 4 กลุ่ม และของรัฐบาล 5 กลุ่ม เป็นเงินถึง 56% ของเงินช่วยเหลือทั้งหมด ซึ่งผลที่ตามมาแม้ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นแต่การกระจายรายได้จะถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อยทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมทางรายได้

จากข้อเท็จจริงที่ว่า บทบาทของภาครัฐบาลในการแทรกแซงเศรษฐกิจของชาติมีสูง และการวางแผนแบบชี้แนวทางของฝรั่งเศสภายหลังสงครามโลกมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการวางแผนโดยทั่วไปทำให้เราเห็นได้ว่า ระบบเศรษฐกิจฝรั่งเศสไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมที่ใช้กลไกตลาดเป็นหลัก เพราะเศรษฐกิจฝรั่งเศสได้ปรับโครงสร้าง และมีการแก้ไขปรับปรุง จัดระเบียบใหม่จำนวนมาก เช่น ราคาถูกควบคุม ตลาดไม่ได้มีลักษณะของการแข่งขันที่สมบูรณ์เพราะมีการผูกขาด และถูกกำหนดแนวทางโดยรัฐ ขณะเดียวกันระบบเศรษฐกิจฝรั่งเศสก็ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่ใช้ระบบการวางแผนจากส่วนกลางเพราะยังรักษาสถาบันพื้นฐาน ในระบบทุนนิยมไว้ และการวางแผนแบบชี้แนวทางของฝรั่งเศสมีลักษณะที่ปรับตัวได้ ซึ่งเราอาจจะสรุปได้ว่าระบบเศรษฐกิจฝรั่งเศสเป็น ระบบเศรษฐกิจแบบผสมหรือระบบที่เกิดจากการประสานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาล โดยรัฐเป็นองค์กรทางเศรษฐกิจที่มีบทบาท และอำนาจมากขึ้น ๆ โดยเป็นทั้งผู้ประกอบการเอง นายจ้าง ผู้คุ้มครอง นายธนาคาร ผู้บริโภค และผู้ออกกฎหมายรัฐ ทำหน้าที่กำหนดแนวทางทั่วไปให้กับกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งหมด โดยการตัดสินใจในด้านงบประมาณในระยะสั้นและการกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ ไว้ในแผนชี้แนวทาง เพื่อกำหนดแนวทางให้กับกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งหมดในระยะยาว